

2. Правила адвокатської етики від 2017 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf.

3. Фіолевський Д. П. Професійна етика адвоката // Фіолевський Д. П. Юридична етика: підручник. К., 2011. С. 191–238.

4. Хижняк Є. С. Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. *Вісник Одеської адвокатури*. 2019. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12058/Khyzhniak%20Visnik%20adv.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Курганський Олександр Валерійович**

Виходець О.О.

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СТАНОВЛЕННЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ ЗА ЧАСІВ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

В княжі часи професійної адвокатури на українських землях Київської Русі та руських князівств, утворених на її основі, не існувало. Втім, існував інститут судового представництва – інтереси недієздатних та неправовадатних учасників судових слухань представляв найчастіше хтось із родичів; діяльність ця здійснювалася на безоплатній основі.

Вважається, що професійна адвокатура в Україні уперше сформувалася під час польсько-литовської доби (XIV–XVI ст.). В період відносної стабільності у регіоні та на власне литовсько-руських землях, в період переходу господарства від натурального до грошового, запровадження грошового обігу, митної, податкової справи, торгівлі, включаючи торгівлю в містах з магдебурзьким правом, торгівлю нерухомістю та торгівлю землею. Ці та пов'язані з ними нові соціально-економічні процеси потребували всебічного письмового правового регулювання, а ускладнення на цій основі правового життя литовсько-руських земель, людей, які б володіли відповідними правовими знаннями і у разі виникнення суперечок могли надати сторонам, та й суду, належну юридичну допомогу.

Уже на початку періоду здійснювалося так зване судове представництво, поширене у містах з магдебурзьким правом.

Судовий процес у таких містах був усним, гласним і змагальним. Успішність і змагальність судового процесу відкривали широкий доступ

до нього судових представників – прокураторів. Право в державі стало відносно громіздким, заплутаним, багато у чому суперечливим. Тому щоби не втратити свої законні інтереси в суді, сторони вимушені були все більш звертатися до фахівців права. Та й перед зверненням до суду треба було порадитися з освіченими у праві людьми і знавцями судової практики. У багатьох випадках вказувалося лише ім'я і прізвище представника сторони на суді, що «в правь молвил за» такого-то. Термін “адвокат” не вживався, як не ввійшов він і в Литовський Статут 1529 р. очевидно з тієї причини, що латинським терміном “advocatus” в цей час називався вїйт по селах, що жили за магдебурзьким правом, тобто тому, що вживано його було уже в розумінні адміністративного урядовця [1, с. 83].

За магдебурзьким правом, означені прокуратори мали відповідати певним вимогам. Заборонялося де-юре займатись цією діяльністю особам розумово відсталим, неповнолітнім (у віці до 21 року), духовенству, єретикам та іновірцям-нехристиянам, а також тим, хто відбував покарання [2, с. 163].

Послуги прокураторів оплачувалися за визначеною таксою, яка була поденною. Первісно вона становила 4 гроша на день, згодом постійно збільшувалася. Однак, прокуратор, який нехтував обов'язками або обдурював довірителя, згідно норм магдебурзького права, міг позбутися язика.

Якщо справа була програна внаслідок доведеного недбальства прокуратора, він покривав збитки довірителя або ж потрапляв у в'язницю [1, с. 201].

У Литовських статутах (1529, 1566 та 1588 pp.) була передбачена можливість судового представництва, але державні судові установи його уникали.

Перша документальна згадка про оплату послуг юридичного представника (прокуратора) датована першою пол. XVI століття, коли за свою працю прокуратор отримав кожу («кожухъ не силою брал, але за свою працю взялъ...» [2, с. 164]

Разом з тим, ще не утворився широкий клас людей, що зробили б з провадження чужих справ професію, хоча, напевне, вже були й такі, що виступали на суді задля гонорару.

Перший Литовський Статут артикулом 9 розділу шостого, що мав назву «О прокураторы», законодавчо закріпив адвокатуру як правовий інститут наступним чином: «О имения, о шкоды, о кгвалты не маєть жаден чужо земець прокуратором быти ани о том мовити перед нами, господаром, ани у земском праве, одно который бы был у Великом князьстве оселый» [3, с. 118].

Отже, з прийняттям Литовського Статуту 1529 р. професійна адвокатура в Литовсько-руській державі, а отже й в Україні, юридично відбулася. Тому день прийняття закону про цю професію, 29 вересня, дату, коли у далекому 1529 році було ухвалено перший Литовський Статут, можна вважати днем адвокатури України.

Утворюється ціла верства людей, для яких знання права (і писаного, і звичаєвого), його тлумачення та використання стає професією і за свою юридичну роботу такі люди отримували гонорар («помощное»). [1, с. 175]. На нашу думку, Литовський Статут 1566 р. регламентував адвокатуру Литовсько-руської держави, діяльність адвокатів, їх відповідальність за неналежає виконання дорученої їм роботи як для того часу достатньо повно і всебічно. Тому є підстави вважати, що з його прийняттям завершилося інституційне становлення адвокатури.

Отже, на українських землях професійне представництво в суді стало здійснюватися лише в Польсько-литовську добу. У Княжі часи професій судового представника та/чи адвоката не існувало узагалі, недієздатні та/чи неправоздатні сторони судової тяжби могли зі згоди суду отримати судового представника, яким зазвичай виступав хтось з ближчих родичів. Первісно захист інтересів клієнта здійснювався на основі особистої домовленості клієнта та його юридичного представника. Передбачалась можливість покарання невілого чи не добросовісного адвоката – аж до позбавлення волі. Розмір гонорару був строго фіксованим у містах із магдебурзьким правом, у королівських та воєводських судах – залежав від складності справи та вартості майна, що виступало предметом цивільної судової тяжби.

Список використаної літератури:

1. Макарчук В.С. Історія світової та вітчизняної адвокатури: Курс лекцій: навчальний посібник. Львів. 2017. 312с.
2. Попелюшко В.О. Зародження та інституційне становлення адвокатури України. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С.159-166.
3. Статути Великого князівства Литовського: У 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса: Юридична література, 2002. Том I. Статут Великого князівства Литовського 1529 року. 464 с.

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Владишевська Вікторія Вікторівна**